

SETMANARI IL-LUSTRAT

LITERARI Y DEFENSOR DELS INTERESSOS MORALS Y MATERIALS DE LA COMARCA

CATALANS IL-LUSTRES

DOMINGO BADÍA Y LEBLICH. (ALI BEY EL ABBASSÍ.) Dibuix de J. Pahissa.

DOMINGO BADÍA Y LEBLICH

(ALI BEY EL ABBASSI.)

¿Quí fou aquet catalá, barceloní de naixensa; que sotstituí son verdader nom per un altre completament extranjerisat y ab lo que ha passat á ser conegut per las generacions del pervindre? Lo catalá entusiasta, ¿cóm es que estrefá son nom? Per lo motiu que 'l fa passar á la posteritat.

De jove l' atrahuen las ciencias exactas; sadellat de coneixements, un vehement desitj de completarlos y un fort esperit aventurer, lo llensan de las bibliotecas ahont sempre havia estat encongit, y las selvatjes terras africanas l' esperonan pera que vagi á gosar de sa virginitat, ab tots sos terribles perills. Ja hi es; ja al any 1803, pot desembarcar á Tànger lo fill de Barcelona, fentse passar per lo Príncep Ali Bey el Abbassi, nadiu d' Alepo y descendent del Profeta; ja pot passejarse triomfalment per Mequínez, Fez y Marroch, rebent obsequis en alt grau del mateix emperador.

Peró ¿volia 'l nostre Badia la pompa, l' admiració de la ignorancia?

Si bé feu, segons s' ha dit alguns treballs de carácter polítich pera procurar l' aneició del Marroch á Espanya, es lo cert que un interés especialíssim l' havia menat envers á aquellas perillosas terras. Lo móvil d' en Badia al abandonar sa patria era l' amor á la ciencia. Diguin tho sino, las moltas obras d' observació científica que escrigué, las preciosas memorias redactadas en llengua árabe describint tot quant veyá, monuments, costums, religió, política, ab lo que s' acredita de poeta, de naturalista, d' astrónom; aixó per lo que fá referencia al país marroch, que no limitá pas aquí 'l sabi Ali Bey l' esforços de son saber, de sa imaginació, de sa voluntat de ferro.

Una nau tripolitana se 'l endú cap á Trípoli; ab greu sentiment dels personatjes

de la Cort, se 'n va á Xipre; d' aquí á Egipte; camí del Nil fa via fins á Cairo; l' oripell de la Cort ahont tot seguit hi es convidat á entrarhi no 'l sedueix pas y atravesant, envoltat de perills, lo desert y 'l Mar Roig, arriba á l' Arabia, la terra de sos ensomnis.

¿Si poguéssim fer tant sols esparnejar en aquestas ratillas algunas de las bellésas que la ploma d' Ali Bey dibuixa al trepitjar las alegroyas colladas de Judea, al embadalirse davant de las antiguetats d' Antioquia, dels riallers paysatjes del molt Tauro y del Pont; dels recorts sagrats de Jerusalem, de las grandiositats de Constantinopla y de tantas altras magnificencias com descriu, estudia y avalora!.....

Totas las terras de la Península estavan massa agitadas á primers del sigle, pera que un sabi com en Domingo Badia pogués buydar en la soletat y repós necessari, lo gran caudal de coneixements que havia adquirit en sas científicas passejadas als paysos extranjers. Per aixó, es la Fransa, la terra que arreplega en sa primera volada las obras redactadas per la ploma d' Ali Bey; mes, sa patria Catalunya, no las ha pas deixat olvidadas: ¡quina hora tant agradosas y de tant profit no s' hi passa liegiutias!

¿Qué podém fer nosaltres, per tant digne catalá, mes que dedicarhi aquest petit homenatge d' admiració, ara, que 'n lo primer dia del mes que som, acaban de cumplir cent trenta anys de son naixement?

Moraima ⁽¹⁾

(BALADA)

I

Os escapat del fret pol,
vell Mulhacem, testa blanca

(1)—Moraima la tendre muller de Boabdil l' últim rey more de Granada, morí los últims dias d' agost de 1493, d' anyorament, mentres estaban fent los preparatius pera marxar á son desterro d' Africa. Ningú sap, fins avuy dia, hon fôu enterrada. — D. Pero A. de Alarcón (*La Aljubarra*).

tura d' en Larra. Y consti que al dir aixó no neguém las grats condicions que rer ell tenen també Estébanes, Mesonero Romanos, sobretot, y Cortada

Prosista inmillorable, coneixedor com el que més de la parla castellana, ridiculizador per exelencia de tot lo ridiculizable, Larra es una de las figuras més grans de la literarura castellana contemporánea. ¡Llastima qu' en un arrebato, exactabat p' el dolor, se suicidé! Ell com á crítich, com á dramátich y com á articulista, havia fet concebir grans esperansas als aymants de la literatura espanyola.

Com á dramátich, ets deixa *Macías; Don Juan de Austria; No más mostrador, y Un desafío ó des horas de favor.*

III

VERDAGUER

Geni admirable tant en la poesia lírica com en la épica, en Verdaguer s'ens revela com un dels mellors ó el mellor poeta de nostra terra. ¿Es que algún poeta catalá iguala á Verdaguer en la suau dolzesa y la enternidora ingennitat en la poesia lírica? ¿O en la inefable grandesa y la varietat de tons en la poesia épica?

Gracias á son mérit, las composicions d' Verdaguer han lograt una extraordinaria popularitat. ¿Qui no ha llegit els *Cants místichs*? Filó inagotable; en la imaginació d' en Verdaguer no para un instant. Ultimament ha publicat *Flors del Calvari; Sant Francesch, y Jesús Infant*, que li han valgut universals aplausos.

¿Quó voléu que os diga? M' agrada més el suau murmuri de la fonteta de Verdaguer, que 'l estruendós soroll del torrent desvordat dels poetes *wagneristes*.

PLINI.

EFEMÉRIDES VALLESANAS

Mes d' Abril

Dia 4

1485. *Guerra dels remensas.* Encara las autoritats veritablement catalanas, tenian feyna en netejar la nostra terra de la mala llavor que hi comensá á sembrar desde molts anys endarrera, la Casa Royal de proceden ia forastera. Los pagesos de remesa ab tot y estar mancats de capdills tant decidits com en Serrolí, en verntallat, y especialment en Pere Joan Sala per lo que 's refereix á la comarca vallesana, continuaban en rev lta. Los senyor Condestable, Bisbes de Vich y d' Urgell y 'l Conseller en cap de Barcelona feya dias que es trobaban á Granollers, ajuntantshi en lo present lo Lloctinent general N' Enrich, al objecte de pendrer algún acort respecte als procediments que devian seguirse.

Dia 5

1193. *Consagració.* Sant Feliu de Codinas té la joia de veurer consagrada sa iglesia per un propi sanfeliuench, anomenat Pons de Vilar, elevat al episcopat feya poch temps.

Dia 6

1869. *Guerra de la independencia.* Abandonan los franceses á Tarrasa, que durant alguns dias ha sigut objecte d' un terrible saqueig. Los ha habitants al tornar á sas ll rs no hi troban més que miseria; desenrotlla un epidemia que durant set mesos prent la vida á unas onze ó dotze centas personas. Se conta com á exemple de la falta de producció que hi havia, que una cuartera de blat arribá á valguer 20 duros y un porró de ví, 28 cuartos.

Dia 7

1485. *Guerra dels remensas.* Surt de Granollers cap á Hostalrich l' lltm. senyor Infant, fent lo mateix l' endemá 'ls altres nobles cavallers y gent armada que 's trobaban en la predita vila per las qüestions dels pagesos.

Dia 8

1385. *Disposicions sobiranas.* Lo Rey en Pere IV anomenat lo *Cerimoniós* ó del *Punyalet*, se dirigeix al *Veguer de Barcelona* y del *Vallés*, pera que intervingui en certes qüestions entre la gent de *La Roca* y 'l *senyor del Castell*, en *Pere Arnau Marqués*.

Dia 9

1828. *Visita Royal.* La vila de *Sabadell* y principalment la de *Tarrazá*, estant aquets días de gran festassa, per hostatjar fins lo dia 11 al dematí, las *Reyals personas* dels sobirans *Ferrán VII* y *Amalia*. *Recepcions oficials*, *visitas á establiments fabrils* y á *fincas rústicas*, *archs de triomf*, *lluminarias públicas*: heus aquí un *extracte de lo* que 'n diriam programa de las festes verificadas ab tal motiu.

Dia 10

1710. *Guerra de successió.* Sotscriu per en *Ramón de Cruyllas*, lo *compte de Gavallá* y en *Joan de Lapeyra*, es un *interessant document* que 'ns serveix *pera escullir la Efeméride* d' aquest dia. *Ditas personas*, en nom de la *Junta del donatiu voluntari á favor de Carles III*, se dirigeixen á la delegació que anomenavan de *Granollers*, *President de la que podem considerarse al virtuos Rector de dita vila*, *Dr. Vilar*, assenyalantli una pila de pobles que de la fetxa apuntada en endavant sos vehius s' hi deurán entendre *pera contribuir en lo donatiu*, separantse, per lo tant, de la *Junta especial de Martorell*, com fins allavoras era establert. Aquet cambi fou *pera escursar distancias*. Las poblacions que veyem esmentadas per lo referit, son: *Tarrazá*, *Castellá* y *San Feliu*, *Sant Llorens Savall*, *Ripollet*, *Sabadell*, *Matadepera*, *Cerdanyola* y *Sant Cugat*.

J. MASPONS Y CAMARASA.

Granollers.

CRÓNICA

Contestant á las moltes preguntes que s' ens han dirigit: tenim lo gust de posar en co-

neixement de las autoritats eclesiásticas del *Vallés*, que si desitjan que nostra publicació parli de las *vinentas festes* que en los temples de sas direccions se celebrarán durant la *Setmana Santa*, se serveixin remétrems una nota resúm, per tot lo dimecres vinent.

S' ha constituit á *Barcelona* una institució quin nom es, *Foment Fotográfich de Catalunya* en incorporació que s' ha dignat saludarnos atent ofici; per lo que al manifestarli nostres agrahiments per tal honor, no cal dir que li oferim nostre modest pero entussiasta valiment, pera tot lo que sia en honra y profit de *Catalunya*.

Nostre bon amich y coloborador d' aquesta publicació *D. Joan Clapés y Corbera*, ha donat á la llum un bonich y elegant volum de poesías anomenat *Englantines y Violes*.

Al felicitar á nostre amich per haberse decidit á publicar sos treballs, alguns d' ells premiats en varis *Certámens*, fém vots pera que ab falaguer éxit segueixi per lo camí del art y de las lletres pátrias

Santiga.—Ab motiu de ser la *Cuaresma* son digne *Rector D. Joan Armadás*, fen una sentida acsitació á sos feligresos per que complissen ab lo precepte *Pascual*, per lo que 'ls convidá pera lo diumenge passat, en quin dia donáren una verdadera mostra de sa relegiositat los habitants de *Santiga* y sos contorns, puix que acudiren á la *Sagrada taula* mes de cent personas.

Ab dit motiu, fém una bonica plática lo *Pare Vilá* de las *Escolas Pías*, de *Sabadell*.

Moncada.—Durant aquestos días s' están fent los preparatius de la solemne y extraordinaria festa que celebrará aquesta població ab motiu de serli regalada per una persona piadosa una imatge preciosa del *Sagrat Cor de Jesús* y com á digne fí de la *Santa Missió* que durant quince días han donat los celosos *Pares de Sant Vicents de Paul* ab extraordinari y favorable éxit.

Se seguirá lo següent programa:

Día 4 d' Abril á las sis del matí Missa parroquial; á dos cuarts de vuit Missa ab Comunió general y plática preparatoria per un Pare missioner, y cántichs; á dos cuarts de nou Missa resada y á las deu Missa solemne.

Per la tarde á dos cuarts de quatre se cantarà un solemne risagí per l' Escolania de Granollers, ab exposició de la Divina Majestat.

A las quatre de la tarde, sortirà del Temple la processó, pera anar á buscar la Imatge del Sagrat Cor de Jesús, que estarà exposada en la torre de D. Pere Paloma, ahont serà benhida, y tot seguit se recitarán poesías y se cantarà motets alusius al acte, retornant á la Iglesia, y acabant la festa ab sermó y besaments.

Lo penó principal está confiat á D. Leopoldo Sagnier.

La part musical anirà á cárrech de la Escolania y orquesta *La Catalana*, de Granollers, y de la banda salesiana de Hostafranchs.

Acabadas las funcions de la Iglesia se donará en la plassa un gran concert per la citada banda. Donats aquets antecedents es de creurer que nostra població realissará un acte important.

Mollet.—Los días 25 y 28 lo *Centre Catalá* doná á las respectivas tardes las conferencias públicas que ab pregó feu saber 's celebrarán cada diumenge.

Dirigiren la paraula lo president y los joves Joseph Prat Padró y Pere Amatller. Explicaren punts referents á la literatura, geografia, historia universal y particular del Mollet y del Baig Vallés. Foren bastant concorregudas, presidintlas la autoritat. Hi vegeren algunas personas dels pobles veíns.

Com que lo que esplican agrada als assistents per ésser molt instructiu é interessant tothom confía que anirà augmentant la concurrencia.

L' Associació la *Pau*, lo derrer diumenge representá lo drama *Amor de madre*, *Lo Lleminger dins 'l sach* y las *Cebas al cap*.

Conforme diguerem, diumenge passat tingué lloch en lo teatro del «Centre Católich,» d' aquesta vila, una escullida y variada funció. Després d' una xistosa pessa en un acte, lo senyor Fàbregas, de Barcelona, representá, recullint aplausos, lo monolech *De Pelagalls á Barcelona*.

Lo que fou lo que principaiment agradá al públich, sigué l' estreno de la sarsuela *Un gran cap*, original de dos autors anónims.

Es dita producció sumament agradable, puix que reuneix una graa circumstancia y és, la de no ferse pesada, ab tot y ser bastant llarga. Está plena de ditxos y acudits de bona lley que foren molt aplaudits.

La part musical també agradá per lo ayrosa y animada. Tots los números de música tingueren de repetir-se.

Los actors que contribuïren á son despenyo, foren los senyors Pere Bolbena, M. Verdeguer, D. Lacoma, y J. Miró. Mereixent consignarse en lloch preferent, lo senyor Bolbena per son complicat paper y lo senyor M. Verdeguer que demostrá una vegada més sas bonas condicions pera 'l teatro.

Tots foren aplaudits.

Lo públich ne sortí satisfet esperant ab ansia la segona representació de dita obra; los autors foren aplaudits y cridats.

S' acabá tan agradable vetllada cantant la secció coral del mateix «Centre Católich,» dos escullidas y aplaudidas pesses. Avant sempre.

Recomaném més puntualitat ja que 's molest pel públich anunciar l' hora y comensar molt més tart.

Avuy á las quatre de la tarde, per una acreditada companyia forastera d' aficio-

nats, se posaràn en escena en lo teatro de C' an Cot, las bonicas sarsuelas *Lo somni de l' Ignocencia*, *Para casa de los padres*, y la comedia en un acte *Mátalas callando*, acabant-se dita representació ab un bonich joguet en un acte.

Donat aquest variat programa, fá creuer que dit local se veurá concorregut.

L' ESTIORAIRE.

SECCIÓ AGRICOLA

Cogombres, melons y altres plantas que s' arrastran per terra.

Pera preparar la terra en deguda forma, diu un agricultor americá, se llaura molt fonda; después s' adoba ab abundancia y 's barreija ab l' adop. Totas aqueixas plantas creixen prompte, y per consegüent, necesitan molt aliment, puix que sas arrels s' estiran d' una manera extraordinaria. Cuant se vol sembrar se senyala lo terrenu á fileras llargas y á una distancia l' una de l' altre de vuit á dotse pams.

Aqueixas fileras se fant ab l' arada y s' hi passa dos vegadas; en los solchs s' hi posa l' adop fins deixar-lo plé en quant á las dos terceras parts de fondaria; luego s' acaba d' omplir de terra y s' aplaná bé, pas santhi después lo rascle.

Passat un quant temps se tornan á obrir los solchs y s' hi posan las llavors ben espessas porque 's deu tenir ab compta las que no serveixan y las que 's menjan los cuchs y alres bestias.

Cuan naixen las plantas s' arreanean las raquíticas, y al cap de una ó dos setmanas se toruan aclarir trayent també las més dolentas al objecte de conservar únicament las millors ó mes gemadas.

Entremitj de cada rengle de llavors s' hi pot sembrar altres plantas procurant que siguin de la classe que 's recullian primerencas per no perjudicar la vegetació de las primeras.

Los melons no necesitan tot l' espay

durant la primera setmana, pero sí después. Se guiarán las brancas principals per posarlas escaires ab los solchs.

Ab facilitat se pot combatre ab los que tan renom han adquirit com son los de Puzol que fins fa poch se teria com un secret lo pguer obtenir clases esquisitas y de superior calitat, puix dependeix á més de la deguda preparació ja indicada del modo d' escullir la llavó y és lo següent: s' esculleixen dos ó tres melons dels mes aprop de la branca principal, que sigan de la primera florada, grossos, sans, ben formats y pesants, se parteixen pel mitj de dalt á baix y 's trehuen las llavors del punt més céntrich del meló abandonant las que 's troban més á la bora de la carn; és preferible que pequin de molt madurs que de vers.

Tenint present tot lo dit y posantho ab práctica no hi ha dupte que se obtindrán bonas cullitas y de superior calitat y per consegüent bons preus.—O.

LAS GLASSADAS PRIMERENCAS Y TARDANAS

Sembla estrany que á fi del sigle XIX, que tants avensos s' han realissat en tots los rams, fins en la desmoralissació, no 's vulgui provarne un de molt económic que produhiria un incalculable interés. Es aqueix lo d' evitar las glassads que dihém primerencas y tardanas.

¿Per qué no 's privan?

¿Poden privarse?

No 's privan porque ab tant que s' escriu sobre d' ellas ningú 's fixa ab la causa que las produheix. Tots los pagesos saben que totas las glassadas citauas que aquí al Vallés matan las plantas primerencas y tardanas, succeheixen á l' endemá de haver caygut calamarsa, ja dins nostra comarca, ja en alguna vehina: deduhintse d' aquest fenómeno constant que la verdadera causa la tenim coneguda.

Si privém, donchs, que no caygui calamarsa no 'ns glassará.

Que está á la voluntat dels agricultors le impedir que 's formi la pedra entre los

núvols tempestuosos, ho provém en la obreta que baix lo titol «Teorias para impedir la formacion del granizo,» tenim publicada, podentsent enterar tots los que ho de sitjin.

Lo quo no explica dita obreta es lo número de globos que hauria d'adquirir cada poble y lo seu valor.

Ab lo temps que ha passat de sa publicació, podém dir, que aquí á Mollet lo més que'n necessitariam fóren deu, sent lo valor d'un, 40 duros. Mesquinaesa que no val la pena de fixárnoshi, atés que aqueix gasto fora sols á l'any que's comprés, podent durar, tenintlos ben cuydats, alguns anys.

A veurer si aqueixa petita descripció farà obrir los ulls als nostres estimadí sims pagesos y lograrán lo triomf contra'l més terrible enemich que tenen.

Si algú vol més explicacions quedém á sas orde per a escriurer, tal com sapigám á fi de desvaneixer los duptes que hi pujan haver.

VICENTS PLANTADA Y FONOLLEDA.

Mollet del Vallès, 1er Abril 1897.

Mercat de Granollers del dia 1 Abril

Preu de la cuartera en pessetas.

Biat, 19'50.—Blademoro, 11'50.—Cigrans, 21.—Escayola, 8.—Favas, 12.—Favons, 13.—Monjetas, Dragona y Renech blanch, 30; Ganxet, Cara girada, y de la Aveilana, 29; Paretana, 21.—Ordi, 8'50.

Preu del quintá en pessetas.

Pataias; Marquesas, 4'50; Bolado vermell, 4; Id. blanch, 3'75; Pailaresa, 4'25; Ull fondo, 4; Id. de perdiu, 5'50; Gabatxa, 3'50, y Nana Sant Joan, 5.

Firas desde'l dia 5 al 11 del corrent

Dia 5, Calaf.—7, Perelló y 11, Tordera.

Santoral de la Setmana

Dilluns 5.—St. Vicens Ferrer cf.

Dimars 6.—St. Celesti Papa y St. Celso b.

Dimecres 7.—St. Epifani b. y mr.

Dijous 8.—St. Edesi mr. y St. Albert lo Magno cf.

Divendres 9.—Los Dolors de Ntra. Sra., Santa Maria Cleofé y Sta. Casilda vg.—Abstinencia de carn.—Anima.

Dissapte 10.—St. Escequiel Profeta.—Anima.—Quart creixent á las 8 h. 14 m. del matí, en Cáncer

Diumenge 11.—De Rams.—San Lleó lo Magno papa y doctor.

QUINTAS

Fctzas d'emplacements de las poblacions para la revisió dels expedients que deu verificar la Comisió mixta.

Día 6 Abril.

Aiguafreda, Bigas, Caldas de Montbuy, Canoveilas, Cánovas, Cardedeu, Castellterzol, Fogás de Montclús, Granollers, La Ametlla, La Garriga y La Roca.

Día 7.

Llerona, Lliodés, Llíssá de Munt, Llíssá de Vall, Martorellas, Mollet, Montmany, Montmeló, Montornés, Montseny, Palou, Parets, Sta. Eulalia de Ronzana, Sant Antoni de Vilanova de Vilamajor, Sant Feliu d'Codinas, Sant Fost de Capcentellas, Sant Pere de Vilamajor, Sant Quirse Safaya y Tagamanent.

Día 21.

Sabadell.

Día 22.

Barbará, Sant Esteva de Castellar, Moncada, Palausolitar, Polinyá, Ripollet, Santa Perpétua de Moguda, Sant Cugat del Vallès, Sant Quirse de Tarrasa, Sentmanat y Sardanyola.

Día 28.

Castelltersol, Gellifa Matadepera, Olesa de Montserrat, Relliñas, Rubí, Sant Llorents Saball y Sant Pere de Tarrasa.

Día 29.

Tarrasa, Ullastrell, Vacarisas y Viladcaballs.

(B. O. 21 Mars.)

SOLUCIONS AL TRENCA CLOSCAS ANTERIOR

FUGA DE CONSONATS

Guadalajara.

CORRESPONDENCIA

J. C. M. Barcelona.—Anira, gracias.

J. M.—E. d. I. p. d., Mollet, y R. S. Ll; anirà alguna cosa. B. R. Barcelona, lo mateix.

E. d. I. P. Caldas, queda retirar.

LO DIRECTOR.

Imprempta de M. Ribera, Sant Domingo, 34.—Sabadell.